

Остання війна Путіна: наративи, контрнативи та перші уроки

Тодор Тагарев¹, Лада Рослицька², Філіпп Флурі³

- ¹ Інститут інформаційно-комунікаційних технологій, Болгарська академія наук, Софія, Болгарія, <http://www.iict.bas.bg/EN>
- ² Консалтингова група з оборони та безпеки «Black Trident», <https://www.theblacktrident.com/>
- ³ Факультет міжнародних відносин Урсулінського університету Веньцзао (WZU), Гаосюнь, Тайвань, <https://c041.wzu.edu.tw/>

Анотація: Рано-вранці 24 лютого 2022 року збройні сили Російської Федерації та формування так званих Донецької і Луганської «Народних Республік» атакували Україну з півночі, сходу та півдня. Водночас Росія розпочала потужні кібератаки та пропагандистську кампанію. На подив багатьох аналітиків, Україна виявила виняткову єдність, стійкість і волю до боротьби. Запекла війна вже впливає на міжнародну безпеку та уявлення про готовність суспільства, військовий потенціал та операції, і цей вплив зберігатиметься ще багато років. У нашій редакційній статті мова йде про перші уроки війни, що насамперед стосуються наративів російської пропаганди, інформаційної війни та шляхів протидії їм, ролі професійної військової освіти та медичного забезпечення бойових дій.

Ключові слова: прогнози, пропаганда, дезінформація, наратив, стійкість, інформаційна війна, професійна військова освіта, Глобальна медична взаємодія, сумісність.

Тієї бентежної весни 2014 року, одразу після Революції гідності, президент Росії Володимир Путін наказав вдертися до Криму, розпалив і підтримав сепаратистський рух на Донбасі. Натхненний першими успіхами Росії у війні з

Україною та небажанням деяких країн Заходу вводити санкції, Путін у лютому 2022 року наказав розпочати масоване вторгнення, головною ціллю якого була столиця та керівництво України. На його подив, Україна показала небажану стійкість і волю захистити свій суверенітет і територіальну цілісність за будь-яку ціну, а демократичний світ зумів об'єднатися для допомоги Україні та покарання агресора.

На думку авторів, прорахунки Путіна та спільна відповідь українського суспільства й Заходу, ймовірно, зроблять російсько-українську війну останньою війною Путіна. Тим часом війна вже впливає на міжнародну безпеку та уявлення про готовність суспільства, військову міць і бойові дії. Досвід війни буде корисним і в найближчому майбутньому. Тому вивчення й застосування її уроків – це довгий і безперервний процес.

Цей спеціальний випуск *Connections: The Quarterly Journal* присвячено деяким першим урокам війни, а саме наративам російської пропаганди, інформаційній війні та шляхам протидії їм, ролі професійної військової освіти та медичного забезпечення бойових дій.

У статті «Політичний аналіз чи ворожіння на кришталевій кулі? У західних аналітичних центрів – проблеми з прогнозом путінської війни» дві українські авторки аналізують публікації найвпливовіших західних аналітичних центрів і ЗМІ. Давліканова та Компанцева з'ясували, що політологи давно обговорювали фактори, котрі підвищують ймовірність повномасштабного вторгнення, але по суті відкинули їхній вплив на рішення Путіна про вторгнення, принаймні у найближчій перспективі. Водночас провідні американські та британські ЗМІ регулярно інформували своїх читачів про можливе вторгнення РФ до України. Наприкінці автори рекомендують робити політичний аналіз заяв і подій у місцевому культурному контексті й відслідковувати маркери потенційного конфлікту у ЗМІ, оскільки «зміна наративів, меседжів та лексичні сигнали є безпомилковим свідченням реальної ситуації».

Далі Ерік Фагергрєн міркує про «Російський гамбіт для зміни існуючого світового порядку». Виходячи з аналізу низки документів про національну безпеку РФ та поглядів президента Путіна, автор доходить висновку, що «упокорення» України – лише проміжна мета Кремля, Росія хоче змінити весь світовий порядок і переглянути своє місце у світі, як важливого опонента ліберальної демократії. Натомість Путін зумів об'єднати Захід проти спільної загрози та зміцнив його рішучість протидіяти йому «безпрецедентними санкціями, підвищенням витрат на національну оборону та військовим стримуванням».

Третя стаття, «Чи не забагато братньої любові? – “Братерство” росіян та українців як наратив російської пропаганди», присвячена міфу про близькість цих двох народів. Грунтуючись на висновках кількох досліджень, Марина Стродубська доводить, що незважаючи на деяку подібність, ці дві культури мають суттєві відмінності. Тому заяви про «братерство» служать хіба що кремлівській пропаганді, та й то, як виявилось, недовго.

В інших трьох статтях подані перші уроки війни в галузях, відповідно, професійної військової освіти, протидії інформаційній війні та медичного забезпечення бойових дій.

У статті «Вплив війни на українську систему військової освіти: рушити вперед у військовий та мирний час» генерал-майор Сергій Салкуцан та д-р Ел Столберг показують, як реформи в системі професійної військової освіти України після Революції гідності забезпечили гнучке й міцне військове керівництво. Здатність керувати виконанням бойових завдань стала головною перевагою Збройних сил України у боротьбі з чисельно та технічно сильнішим агресором. І якщо у воєнний час навчальним закладам доводиться швидко пристосовуватися, насамперед – щоб забезпечити практичну підготовку, то після війни вони мають викладати навчальні програми, передбачені національними стандартами вищої освіти. Автори завершують статтю закликком узгодити реформи в освіті з іншими новими елементами військової системи, врахувати уроки війни та продовжувати співпрацю з країнами НАТО та ЄС.

Незважаючи на brutальне вторгнення в Україну, що порушує її територіальну цілісність та міжнародне право, чимало країн і окремих громадян висловлюють підтримку чи симпатію Росії та критикують керівництво Заходу. У статті «Спотворення сприйняття агресії Росії: як нам воювати в інформаційній війні?» Хо Тін (Боско) Хун спробував розібратися в інформаційній війні, що її веде Росія за підтримки Китаю. Аналізуючи наукову літературу, автор розмірковує, які стратегії роблять цю війну ефективною, наводить дані про її наслідки та пропонує можливі контрзаходи як на індивідуальному, так і на урядовому рівні.

Завершує спеціальний випуск стаття Джона Куїна про уроки організації медичного забезпечення для НАТО та України. Автор підкреслює необхідність глобальної медичної взаємодії, від догоспітальної допомоги на полі бою до реабілітації, наголошуючи на готовності та сумісності.

* * *

Оскільки війна в Україні триває, *Connections* продовжить надавати пильний та об'єктивний аналіз і уроки організації, ведення та забезпечення воєнних дій. Особливо цікаво, якими шляхами Україні та демократичному світу, що її підтримує, вдалося вберегти збройні сили, зберегти згуртованість і стійкість.

Ми вдячні Едварду Кларку, Тамар Патарая та Ірині Красноштан за їхню допомогу у редагуванні цього спеціального випуску.

Наступний випуск журналу буде повністю присвячено російсько-українській війні. Долучайтеся до подальших видань *Connections* на тему, котра на десятки років визначить безпеку, оборону та стримування у Європі та світі.

24 лютого 2023 р.

Гарміш-Партенкірхен, Німеччина

Застереження

Представлені тут погляди належать виключно авторам і не відображають офіційну позицію Консорціуму військових академій та інститутів вивчення проблем безпеки програми «Партнерство заради миру», організацій-учасниць чи видавців Консорціуму.

Про авторів

Д-р Тодор Тагарев – досвідчений політик у сфері безпеки та оборони з глибокими знаннями кібернетики, теорії та практики управління. Наразі він є професором Інституту інформаційно-комунікаційних технологій Болгарської академії наук, де він очолює Центр управління безпекою та обороною. У центрі його нинішніх досліджень – оборонна політика, врегулювання криз та кібербезпека. Професор Тагарев – член редколегії *Connections: The Quarterly Journal* з 2004 року.

Електронна пошта: tagarev@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4424-0201>

Д-р Лада Рослицька – засновниця та керуюча партнерка консалтингової групи з оборони та безпеки «Black Trident». Американсько-канадсько-український експерт з міжнародної безпеки, головна авторка розділу національної безпеки Торонтських принципів 2019 року – п'ятирічної дорожньої карти українських реформ. Магістр європейського та міжнародного права (Амстердамський університет) та доктор Гронінгенського університету. Одна із засновників та колишній керівник з розробки політики Незалежної антикорупційної комісії (НАКО) з оборони у Києві.

Електронна пошта: lada@theblacktrident.com

Д-р Філіпп Флурі був одним із засновників і тривалий час обіймав посаду заступника директора Женевського центру з управління сектором безпеки (DCAF; раніше – Женевський центр з демократичного контролю збройних сил), а також був засновником і виконавчим директором DCAF у Брюсселі. Потім працював місцевим керівником у Женевському центрі політики безпеки та на кафедрі Сержіу Віейра ді Меллу у Школі дипломатії та міжнародних відносин Університету Сетон-Холл. На цей час – професор факультету міжнародних відносин Урсулінського університету Веньцао (WZU) в м. Гаосюнь, Тайвань.

Електронна пошта: drphilippfluri@gmail.com